

ANUL V

1994

NUMERELE: SOCIAL

27-52.

Radu Filipescu

pag.
10-11

în Transnistria

ANUL V • Nr. 27 (228) • 6-12 iulie • 16 pagini • 200 lei

MOȚIUNEA DE CENZURĂ ȘI SUSPENDAREA DIN FUNCȚIE A PREȘEDINTELUI ROMÂNIEI

pag. 5 și 8-9

GABRIEL ANDREESCU

Exercițiul parlamentar

(1) "Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, cu votul majorității deputaților și senatorilor." (2) Moțiunea de cenzură poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor [...]"

"În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de către Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută."

Cele două articole din Constituția României, 112 și 95 (pe care merită să le enunțăm cititorilor și în litera, nu numai în spiritul lor), reprezintă baza inițiativelor care au stîrnit majoritatea discuțiilor publice din ultimele săptămîni: moțiunea de cenzură și suspendarea președintelui. Pentru retragerea încrederii acordate Guvernului, cit și pentru suspendarea președintelui, este necesar votul majorității parlamentarelor. În acest sens, cele două inițiative păreau de la început sortite eșecului. Ziaristii "pragmatici", care au criticat inițiativa Opoziției amintind condiția de mai

sus au fost numeroși și aparțin atît presei pro-guvernamentale cit și celei anti-guvernamentale. Și totuși, seria de moțiuni cu care ne-am obișnuit în ultimii doi ani și apelul recent la suspendarea președintelui reprezintă cea mai eficace acțiune politică a actualului parlament. Sau în orice caz, cea mai semnificativă.

După cum ne amintim, moțiuni de cenzură sau cereri de suspendare a președintelui nu au putut fi făcute de parlamentul votat în mai 1990. (Rezultatul alegerilor fusese atunci complet controlat de către echipa Ion Iliescu-Petre Roman. FSN-ului i se asigurase exact atît cît era necesar pentru a bloca orice mecanism de contestare venit din partea Opoziției: 2/3.) Altfel ar fi putut evolua anumite lucruri dacă mineriadele ar fi fost urmate de cererea de suspendare a lui Ion Iliescu ori dacă marile demonstrații de pe atunci ar fi fost coroborate cu moțiuni de cenzură. Natura mai puțin conservatoare a Parlamentului și Executivului, alături de vigoarea "străzii", explică astăzi, prin comparație, de ce înghețarea mecanismelor democratice ale Parlamentului nu a avut urmări și mai grave.

Dar după alegerile din septembrie 1992, Opoziția a atins 47%. Posibilitatea fraudei s-a redus. (Totuși determinantă: dacă numai jumătate din excedentul inexplicabil de voturi anulate - circa 4% - a fost opera unei fraude, aceasta a răsturnat natura politică a Parlamentului.) Pentru prima dată după (aproape) o jumătate de secol, textul de pe hirtie al Constituției pune în mișcare un mecanism concret de cenzură al celor care controlează instituțiile de putere. Amenințarea pentru elitele responsabile este reală, iar motivațiile moțiunilor de neîncredere ori ale cererii de suspendare nu au nimic gratuit. Punerea în mișcare a mecanismului parlamentar de sancționare a Președinției și a Guvernului, demonstrația faptului că el există constituie, atît pentru actorii politici cit și pentru cetățeanul obișnuit, un pas esențial. Chiar dacă o perioadă pare a funcționa în gol. Substimația acestui exercițiu de aplicare a legii fundamentale a statului mi se pare o eroare.

Putem vedea astfel cum o mișcare incertă, dar sigură amenință nostalgia controlului autoritar. Trocerea de la o majoritate parlamentară absolută la una relativă și, în sfîrșit, în răsturnarea raporturilor de putere în stat pare să urmeze o logică precisă. Două elemente constituie, după cum vedem, baza acestui proces: Constituția și voința politică.

pag.
7

**O nouă
rubrică cu
N.C. Munteanu**

TIA SERBĂNESCU Moțiunea de suspendare

După cum se știe, Televiziunea n-a transmis, în urma votului fatal din Parlament, dezbaterile moțiunii de cenzură. Dl. Adrian Năstase a explicat că etapa acestor transmisii în direct este depășită. Acum ne aflăm, se vede treaba, în etapa transmisiilor direct înregistrate, care obișnuiesc să prezinte realitatea din profil, prezentând, de regulă, obrazul avantajos. Vedem astfel aceleași personaje care dimineața au opinii despre economie, la prinz despre poluare, la amiază despre istorie și seara despre cultură. Dar pentru că nici așa noua etapă nu era reprezentativă exhaustiv, senatorul PDSR Gheorghe Dumitrașcu a protestat împotriva emisiunilor de pe programul doi realizate de Vartan Arachelian, Gabriel Giurgiu și Iosif Sava, unde "se face politică în mod barbar". Barbaria consta în faptul că în aceste emisiuni sînt invitate și persoane din Opoziție. N-ajungea că pînă și palida alternativă reprezentată de SOTI a fost desființată. N-ajungea nici faptul că întreg programul unu este adresat Puteții într-un mod atât de jenant încît a sîlit realizatorii să-și ia lumea în cap. Au rămas să bîntuie pe ecranul tot felul de persoane a căror legătură cu profesiunea pare ori o continuă improvizată, ori o permanentă bătaie de joc. Pînă și aceste trei biete emisiuni (dacă erau mai multe Gh. Dumitrașcu le-ar fi denunțat în mod sigur) i s-au părut apărătorului civilizației unice o barbarie curată. În consecință, cu o promptitudine greu de regăsit în programele TV, dl. Dumitru Popa a și suspendat temporar una din emisiunile care l-au îndispus pe comisarul Dumitrașcu. Soarta își are ironiile ei. Dacă ochii-nchis afară, înăuntru se deșteaptă, vorba poetului, astfel închizînd pleoapele peste dezbaterile moțiunii, retina camerelor de luat vederi a reținut - în aceeași zi, 30 iunie - cîteva reportaje care s-au răzbuțat pe guvernul Văcăroiu mai amarînc decît orice critică din afara partidului. Pe la orele după-amiezii, cînd dezbaterile erau în toi, cine se vedea pe programul doi? Dl. Oliviu Gherman, altfel spus, președintele Senatului și al PDSR. Sătul să moțiune în prezidiu și la bine și la moțiune, dl. Gherman a preferat să însă în parc cu copiii și să se distreze în emisiunea Marinei Almășan. În timp ce parlamentarii își prezentau argumentele, președintele Senatului își prezintă preferințele culinare și muzicale, acompania prin mișcări atît de ritmate cît îi permiten poziția demol șezînd melodiile populare preferate și făcea pe Wilhelm Tell, trăgînd cu arcul într-un măr urîș pe care, spre onoarea partidului, l-a și nimerit. Pentru c-a fost cuminte în emisiune, dl. Gherman a primit ca două un mușunache și un tort. Finalmente, dl. Gherman a declarat că s-a simțit mult mai util în parc decît în Parlament. Faptul că președintele Senatului recunoaște că se simte mai util țării cînd stă de parte de Parlament reprezintă un exercițiu de sinceritate - involuntar, desigur, dar salutar. N-a fost singura răzbuțare a zilei. În emisiunea de "Actualități", reportajul din Parlament l-a înfățișat pe dl. Petre Lițu citînd textul moțiunii. În timp ce se rușteau acuzațiile la adresa guvernului Văcăroiu, imaginea s-a mutat, firec, asupra băncii ministeriale unde i-a surprins pe d-nii Văcăroiu și Florin Georgescu amuzîndu-se copios și sfidător. Secvența următoare l-a înfățișat pe dl. Văcăroiu mormînd la tribună să-și citească discursul. Dl. Văcăroiu "a fost întîmpinat astfel", a observat reporterul TV și a lă-

sat telespectatorii să constate cum parlamentarii majorității progubernamentale - compusă acum, prin retragerea PDAR și abținerea PSM de la vot, din trei partide plus A. Păunescu - îl ovaționează pe primul-ministru. Cu alte cuvinte, puțin le păsa de acuzațiile aduse (chiar dacă unele au făcut obiectul unor răfuiele interne) și puțin le păsa de calitatea reală a guvernării. Ei țineau să-și ovaționeze - la fel de demonstrativ ca și accesul de veselie al Guvernului - propria putere. Voluptatea de a-și auto-ovaționa defectele era cu atît mai mare cu cît o considerau o sfidare la adresa Opoziției, ce trebuia să se simtă astfel umilită și inutilă. Din păcate pentru ei, secvența i-a surprins în plină grosolănie de sine și în plină insultă la adresa unui popor care poate

că tocmai își recunoscuse propriile nemulțumiri în unul sau mai multe din paragrafele moțiunii. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. În aceeași emisiune "Actualități", după ovațiile la Guvern au urmat două reportaje din țară care au răsunit ca două palme aplicate raportului Văcăroiu. Primul dintre ele ne informa că a sosit în țară un transport de orz importat din Turcia. Or, dl. Văcăroiu se lăudase în vîzul întregii țări că a obținut anul trecut o asemenea producție încît România nu va mai importa cereale. Ministrul Agriculturii, Onancea, se apăsase la TV de acuzațiile de corupție, invocînd faptul că autorii importurilor agricole din anii precedenți se răzbuțau acum calomniîndu-l pentru că noul Gu-

vern a reușit să le stopeze. Nevinovatul reportaj cu importul de orz dădea peste cap afirmațiile cuplului Văcăroiu-Onancea, arătîndu-l drept mincinos la numai cîteva minute după ce majoritarii îl aplaudaseră frenetic. Celălalt reportaj prezenta situația dramatică a societății "Avicola" din Baia Mare, aflată în preajma falimentului pentru că n-are cu ce să hrănească păsările. Asta după ce dl. Văcăroiu raportase la un an de la funcționare succese deosebite în zootehnie și anunșase sporierea numărului de capete în domeniu, iar dl. Iliescu înălțase cîteva imnuri avicolelor de stat, declarîndu-le salvarea țării. Guvernul Văcăroiu uită un lucru: ca să minți îți trebuie memorie bună. Altminteri riști să-ți însă laudele chiar pe nasul televizorului, chiar dacă acesta e al tău din odios în odios. Din nefericire, nici Guvernul, nici cîntăreții săi nu se împiedică de propriile minciuni, ci, dimpotrivă, cu cît sînt mai mari, cu atît le rostesc mai tare. Ca să-l "apere" pe dl. Văcăroiu, Adrian Păunescu a recitat din Eminescu, a spus bancuri și a încheiat cu întrebarea retorică: "De ce purtați șapcă, d-le Văcăroiu?". La așa veselă întrebare, iată un răspuns la fel de vesel datorat versurilor lui Anton Pann: "Bărbatul tău ce fel fusese/ Acum cu noi cînd se duce/ Avea cap ca ficcare./ Ori nu, că tu știi mai bine!/ Ea, gîndind puțin în sine./ Le răsunse: - Nu știi bine./ Dar la Paști îmi par' și mie/ Că și-a cumpărat tichie". Asta trebuie să fie. Dar pentru că a venit vorba de purtat, e ciudat cum își poartă dl. Iliescu președinția tocmai în preajma procedurii de suspendare. Aflat în vizită de lucru la IMEB, marți 28 iunie, domnul președinte care face risipă de apeluri la consens și la toleranță a descris Opoziția ca un adevărat dezastru național: "Să vă ferească Dumnezeu să fiu eu dat afară de aștia care mă pîndesc din '90 și pe alții ca mine și să vă vină în fruntea țării un Emil Constantinescu sau Dinu Patriciu. Să vedeți atunci ce însemnă tragedie națională!" și a lansat avertismente de genul: "La necz omul poate să facă opțiuni greșite și să dea puterea pe mina unor netrebnci care nu vor altceva decît să-și apere interesele proprii". Cît despre dl. Coposu, președintele a observat: "Eu l-am tratat onenește, dar el altceva în afară de venin și ură nu știe". Agresivitatea acestor fraze zugrăvește de la sine modul cum își îndeplinește dl. Iliescu rolul de arbitru în stat și felul personal în care înțelege toleranța și pluripartidismul. Dintre multe întrebări pe care le ridică aceste afirmații grave, există una care se desprinde aproape singură pentru a-l compromite definitiv pe dl. Iliescu. Domnia sa a făcut mare caz de faptul că, avînd opinii diferite de ale lui Ceaușescu, a fost sancționat de acesta și marginalizat. "Persecuția" suportată de dl. Iliescu n-a trecut mai jos de postul de director de editură. Dar pentru inconvenientele îndurate, dl. Iliescu i-a plătit destul de convingător lui Ceaușescu. Ne putem întreba, așadar, cum ar fi reacționat dl. Iliescu dacă ar fi făcut 18 ani de închisoare, ca dl. Coposu? Dar mai bine să nu ne imaginăm răspunsul.

ERATĂ

În numărul 26, la pagina 3, coloana 1, procentul pe care l-ar fi obținut Opoziția, dacă ar fi avut loc alegeri în mai, nu este 49%, așa cum dintr-o regretabilă eroare de aritmetică apare, ci 56%. Chiar dacă, în aceste condiții, pesimismul arătat de mine este exagerat, cred totuși că sporurile de popularitate ale Opoziției comparate cu imensa neîncredere în actuala guvernare rămîn de o îngrijorătoare modestie. (A.C.)

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEZIUL REDACTIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC: Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44. Anii 1991, 1992, 1993. Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.	Abonamentele făcute la redacția "22" sînt mai ieftine decît cele prin RODIPET.	
	Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:	Cei interesați sînt rugați să trimită adeverințe corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: <i>Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București</i> , cu specificarea pentru <i>Secțiunea de Distribuție</i> . Adeverințele sînt valabile un an de zile.
	1.700 lei cu ridicare de la redacție.	2.000 lei cu expediere prin poștă.
	Costul abonamentelor trimestriale integrale este:	Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa: <i>Revista "22", cont. 45103532 BCR, Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.</i>
2.300 lei cu ridicare de la redacție.	2.500 lei cu expediere prin poștă.	
Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVII, STUDENȚII, FOȘTI DE FINUTI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOL.		

In fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22.00-24.00.

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

RADIO TOTAL

Luni: Ovidiu Ioanițoia - Ofsad
Marți: Cornel Nistorescu - Cîinele de pază
Miercuri: Carmen Bendovskî - Sînt enorm și văz monstruos
Joi: F.G. Mărculescu - Între Mercur și Jupiter
Vineri: TALK-SHOW și muzica cu Andrei Partos - Friday I'm love
Telefon: 637.37.90; 637.56.45

De asemenea, în fiecare zi, de luni pînă vineri, la ora 17.40, MICA PUBLICITATE GRATUITĂ

MARTI 28 IUNIE

● **PDAR s-a declarat partid de opoziție**
PDAR a dat publicității un comunicat prin care anunță oficial retragerea sprijinului politic acordat echipei guvernamentale. "Din acest moment, PDAR, constituit în opoziție de centru (...) votează împotriva politicii falimentare de sărăcie și incertitudine promovată până în prezent de Guvern" se arată în comunicat. Totodată senatorul Ioan Coja a acuzat partidul de guvernământ de corupție și de ocultare a legilor.

● **Adrian Năstase îi amenință pe agrarii**
Ca replică la declarațiile PDAR, Adrian Năstase, președintele executiv al partidului de guvernământ, a precizat că PDSR va trata partidul d-lui Surdu ca pe un partid de opoziție, cu toate consecințele ce decurg de aici. Prima consecință ar fi, după cum a declarat dl. Năstase, racolarca în teritoriu a membrilor acestui partid.

● **PUNR nu va susține moțiunea de cenzură**
Grupurile parlamentare ale PUNR au discutat împreună cu Gheorghe Funar atitudinea față de moțiunea de cenzură a Opoziției. Supusă la vot, propunerea de susținere a moțiunii a fost respinsă, la numai patru voturi diferență.

● **Partidele din Opoziție își reafirmă unitatea**
Într-o conferință de presă, Emil Constantinescu, președintele CDR și lideri ai partidelor din opoziția parlamentară au infirmat ca fiind simple zvonuri știrile din presă privind existența unor tensiuni în cadrul Opoziției. Reprezentanții PD au explicat de ce au avut rețineri față de procedura de suspendare a președintelui.

● **PL '93 cere televiziunii să transmită dezbaterile asupra moțiunii**

PL '93 a adresat un apel conducerii Televiziunii, cerându-i să transmită în direct dezbaterile moțiunii de cenzură. "Este creată ocazia ca Televiziunea să demonstreze astfel că este o instituție independentă" a afirmat Dinu Patriciu.

● **Opoziția a înregistrat cererea de suspendare din funcție a președintelui Iliescu**

La Secretariatul General al Camerei Deputaților a fost înregistrată cererea de suspendare a președintelui Iliescu semnată de 167 de parlamentari din Opoziție. Pentru discutarea procedurii de suspendare, birourile permanente ale celor două camere vor convoca o sesiune extraordinară, începând cu 4 iulie.

● **Curtea Supremă din New York respinge acțiunea statului român împotriva Regelui Mihai**

Acțiunea juridică deschisă de Guvernul român împotriva Regelui Mihai I de România pentru recuperarea unor tablouri a fost respinsă de Curtea Supremă din New York. Decizia Curții a fost luată ca urmare a lipsei de putere juridică asupra Majestății Sale, care trăiește în Elveția, și din lipsă de probe.

MIERCURI 29 IUNIE

● **Ion Iliescu își iese din fire**
Aflat în vizită de lucru la Uzina de Mașini Electrice București, președintele Ion Iliescu a acuzat Opoziția de a se fi năpustit "ca hienele" asupra sa, făcându-l vinovat de încălcarea separației puterilor în stat. Președintele a declarat că în celelalte țări din Est, forțele de dreapta s-au compromis cu totul în procesul guvernării. El a reluat tezele susținute în campania electorală privind intențiile Opoziției de readucere a monarhiei și de recăpătare a marilor proprietăți.

● **Alianța Liberală**
Membrii Biroului Permanent al PNL au avut întrevederi cu Nicolae Cerweni, președintele PNLC, și cu Nicolae Manolescu, președintele PAC, pentru a discuta ultimele aspecte legate de formarea Alianței Liberale. Conform declarațiilor lui Mircea Ionescu Quintus, această alianță se va concretiza în luna iulie, indiferent de rezultatul procesului PNL Quintus-PNL Câmpianu.

● **Raportul final despre evenimentele din decembrie va fi depus în decembrie 1994**
Senatul a aprobat solicitarea Comisiei de an-

chetare a evenimentelor din decembrie 1989 privind prelungirea termenului de depunere a raportului cu șase luni. Inițial Senatul decisese ca raportul să fie depus până la 30 iunie a.e.

● **Paul Anghel, membru în Consiliul Național al Audiovizualului**

Camera Deputaților a votat propunerile pentru ocuparea celor două posturi rămase vacante în CNA. Din mai multe propuneri provenind de la grupurile parlamentare, Camera i-a ales pe Georgeta Adam, redactor la Radio România Tineret, propusă de PDSR, și Paul Anghel, propus de PSM.

JOI 30 IUNIE

● **Moțiunea de cenzură a Opoziției a fost respinsă**
Parlamentul a respins, cu 227 voturi împotriva și 208 pentru, moțiunea de cenzură inițiată de Opoziție împotriva guvernului Văcăroiu.

● **PUNR cere schimbarea lui Mircea Coșea**
Ioan Gavra, vicepreședinte al PUNR, a declarat că în discuțiile purtate cu Nicolae Văcăroiu a cerut destituirea lui Mircea Coșea de la conducerea Consiliului pentru strategie și reformă și înlocuirea sa cu un membru PUNR. Dl. Gavra a criticat programul de privatizare elaborat de Guvern și a remisesei Programul de privatizare în varianta PUNR.

VINERI 1 IULIE

● **Consiliul Național al PDSR**
În cadrul Consiliului Național al PDSR, ministrul de Interne, Doru Ioan Tărăcilă, a citit un apel semnat de 74 de deputați prin care se cere demascarea corupției din partid. Totodată, președintele Comisiei anticorupție a calificat PDAR și PSM drept partide corupte.

SÎMBĂȚĂ 2 IULIE

Fostul șef al diplomației americane

● **James Baker la București**
Fostul Secretar de Stat american în Administrația Bush, James Baker, a sosit într-o vizită particulară la București. El a fost primit de cele mai înalte oficialități românești. Dl. Baker a apreciat drept pozitive schimbările din România, raportat la perioada ultimei sale vizite din 1990.

● **Ședința Colegiului Director PD**
"PD este forța motrice a Opoziției", a opinat Petre Roman în cadrul ședinței Colegiului Director al Partidului Democrat. Mesajul politic exprimat de Petre Roman a fost acela că la următoarele alegeri PD să devină partid de guvernământ.

Din sumarul numărului viitor:

- **Interviul săptămânii: Zigu Ornea**
- **Vintilă Brătianu evocat de Sanda Stolojan**
- **C. Giurescu despre închisoarea de la Sighet**

Preje

LUNI 4 IULIE

● **Procedura de suspendare a președintelui**
În prima ședință comună a Camerelor reunite consacrată procedurii de suspendare din funcție a președintelui Ion Iliescu, deputatul PNTCD Ioan Mureșan a citit cererea de suspendare. Adrian Năstase a citit textul de răspuns al președintelui Iliescu, care nu s-a prezentat personal în fața Parlamentului. Trecându-se peste posibilitatea instituirii unei comisii de anchetă, s-a decis sesizarea Curții Constituționale.

● **Ion Iliescu nu se consideră vinovat**
Președintele Ion Iliescu a declarat în cadrul unei conferințe de presă că a adresat o scrisoare Parlamentului în care apreciază "fără fundament juridic" acțiunea de suspendare a sa din funcție. "Declarațiile mele de la Satu-Mare au fost, din contră, în spiritul legii și al Constituției", a arătat șeful statului.

● **Conferința de presă PNTCD**
Prim-vicepreședintele PNTCD, Ion Diaconescu, a arătat că rezultatul moțiunii de cenzură contra Guvernului a depins de "ambiguitatea PUNR". Faptul că PSM s-a abținut de la vot constituie un semn foarte clar că "alianțele PDSR încep să se clatine". S-a mai subliniat că se pregătește un atac frontal împotriva corupției, dar dosarele acestea se "negociază la Cotroceni".

Pagină realizată de RALUCA STROE-BRUMARIU și MARIAN CHIRIAC

Adevărul literar și artistic, nr. 223

- **Taina multîmilor** – editorial de Ionel Teodoreanu
- **Un Don Quijote retrograd**: Octavian Paler
- **Rătăcirile lui Casanova**
- **Erotismul și britanicii**
- **Secolul avangardei în Europa Centrală și Estică**
- **Alți martori în procesul I.Peltz.**

ILIE ȘERBĂNESCU

Dolarul scade, leul scade

Zilele trecute, dolarul american a scăzut sensibil pe piețele de schimb. Pentru prima dată în perioada postbelică a valorat mai puțin de 100 de yeni japonezi, după 18 luni de continuă scădere față de moneda japoneză. Pentru comparație, în urmă cu 10 ani pe un dolar se obțineau circa 250 de yeni. Expansiunea economică a Japoniei și competitivitatea mărfurilor nipone sînt explicațiile de fond. Japonia cunoaște masive excedente comerciale, din care grosul chiar în relațiile cu Statele Unite. În ce privește scăderea din ultimele zile, chiar autoritățile americane sînt însă suspectate de a se afla la baza acestuia, tocmai ca o încercare de combatere a deficitului comercial din raporturile cu partenerul de peste Pacific. Conținutul acestui deficit este foarte acut și, în ciuda presiunilor puternice din partea Americii, Japonia nu a luat măsurile cerute de Washington pentru reducerea deficitului pe calea liberalizării de către Tokio a importurilor din America. Presiunile monetare vin acum să se adauge. Sistemul federal de rezerve - ce joacă rolul Băncii Centrale în SUA - nici nu s-a gândit să intervină în susținerea dolarului, lăsînd chiar impresia că se bucură de tendință. Realitatea este că devalorizarea dolarului în raport cu yenul scumpește exporturile nipone din SUA și ieftinește relativ exporturile americane în Japonia, constituînd, cel puțin pe termen scurt, un factor cu contribuție în direcția reducerii deficitului comercial de partea americană. Efectul este aproape de ansamblu asupra deficitului comercial american intruct, deși de o amploare cu mult mai mică, tendința de scădere a cursului dolarului a fost consemnată în ultimele zile și față de principalele monede vest-europene, îndeosebi față de moneda germană.

În principiu, efecte de genul celor menționate ar urma să se manifeste și pentru România, căci scăderea dolarului pe piețele internaționale antrenează o ieftinire - și deci o încurajare - a exporturilor americane și, dimpotrivă, o scumpire - și deci o descurajare - a exporturilor celorlalte țări în America. În realitate, lucrurile sînt cu mult mai complicate în cazul românesc, efectul final depinzînd de influența unor factori multipli. În primul rînd, leul românesc, deși a început și el pentru prima dată în perioada postbelică să aibă o anumită semnificație reală (putînd fi transferat în și din valută, cu toate că doar pe plan intern și numai într-o anumită măsură), nu este totuși o monedă convertibilă. De altfel, în lei nu se pot executa tranzacții comerciale. Deci nu se poate judeca în termenii relației, de pil-

dă, dintre dolar și marcă; dacă spre exemplu dolarul scade, importatorul vest-german, puțin obține, pe aceeași sumă în mărci, mai mulți dolari, devine interesat să cumpere pe piața americană; și, dimpotrivă, americanul importator devine mai puțin interesat să cumpere din Germania, intruct, la noul curs, trebuie să cheltuiască mai mulți dolari pentru o aceeași marfă în mărci. Cu alte cuvinte, efectele concrete în cazul României depind de fapt de proporțiile în care schimburile comerciale se realizează, pe de o parte, în dolari și, pe de altă parte, în alte valute.

În al doilea rînd, trebuie ținut cont că România nu a ajuns încă la o gestiune a monedei proprii în raport cu un "coș" de valute liber convertibile, care să-i ofere un reper cit de cit stabil, în condițiile fluctuațiilor uneori importante între cursurile principalelor monede internaționale. Practic, România își ține deocamdată leul în raport cu dolarul și nu în mod direct și cu alte valute. La licitația valutară, cursul leului se stabilește în raport cu dolarul, iar cursul leului față de celelalte valute liber convertibile decurge derivat din cursul leului față de dolar din România și cursul celorlalte valute față de dolar de pe piața din Londra. Piața paralelă din România stabilește și un curs direct leu-marcă. De aceea, la oficiile de schimb și pe piața neagră există și un curs între leu și moneda germană, care este în-

tr-o mult mai mică legătură cu cel oficial decit raportul leu-dolar sau decit raportul dintre leu și oricare altă valută ce derivă de fapt din raportul leu-dolar.

În al treilea rînd - și ceea ce este cel mai important - România, în condițiile convertibilității limitate și semnificației slabe a monedei sale, resimte evoluțiile monetare în proporție copleșitoare, prin modul în care leul se mișcă față de dolar și celelalte valute, și nu invers. În orice caz, ar fi complet incorect - fiindcă nu ar exprima o realitate - să se spună cumva că dolarul, moneda, lira sau francul au crescut sau au scăzut față de leu, ci doar că leul a scăzut, și-a oprit declinul ori s-a redresat față de monedele respective. Pentru că totul depinde decisiv deocamdată de ceea ce se întimplă în economia internă.

Sumarizînd, scăderea dolarului pe piețele internaționale nu poate avea un efect direct pentru cursul leu-dolar. De altfel, exact cînd cursul dolarului scade pe piețele internaționale față de alte valute, cursul leului la licitația bancară din București scade și el și nu crește față de dolar. Pentru agenții economici care își derulează tranzacțiile în dolari - fie de export, fie de import, fie de export și import -, scăderea cursului monedei americane pe piețele internaționale nu este, practic, resimțită, efect avînd, de fapt, asupra acestora schimbarea raportului dintre leu și dolar. Semnificație are însă scăderea dolarului pentru cei ce derulează afaceri nu doar în dolari, ci și în alte valute, ca, de pildă, mărci vest-germane sau lire sterline. Pentru aceștia, scăderea cursului monedei americane înseamnă avantaje relative în cazul unor plăți în dolari și unor încasări de pildă în mărci, și invers, dezavantaje relative în cazul unor plăți în mărci, de exemplu, și unor încasări în dolari. Efecte mai complexe apar în cazul băncilor, unde se execută plăți și încasări nu doar în dolari și mărci, ci și în alte valute, și unde se pune și problema gestiunii unor active și pasive în mai multe valute, ceea ce presupune, prin însăși diversificarea monedelor și folosirea unor instrumente specifice, asigurarea contra riscurilor fluctuațiilor cursurilor de schimb ale principalelor valute internaționale. Pentru agenții economici din comerț, industrie și sistemul bancar, scăderea actuală a dolarului este încă un prilej de a percepe necesitatea imperativă a protejării, cu mijloacele atît de diverse pe care le pune la dispoziție instrumentarul bancar, comercial, financiar, bursier împotriva riscurilor valutare. Cu această protecție se poate totuși pierde, dar se pot diminua pierderile sau se poate câștiga chiar substanțial, în timp ce, fără o asemenea protecție, nu se poate îei decit în pagubă. Și trebuie ținut cont că pierderile sau câștigurile la nivel de țară nu reprezintă altceva decit suma, algebrică desigur, a pierderilor și câștigurilor de la nivelul agenților economici.

NICOLAE MANOLESCU

Un fel de DRETT LA REPLICĂ scrisoare deschisă adresată d-lui George Șerban

Într-un număr recent din ziarul *Timișoara* și, apoi, în *România liberă* de luni 27 iunie, dl. George Șerban, vicepreședinte al Alianței Civice, își ia (nu pentru prima oară) libertatea de a ataca Partidul Alianței Civice și pe liderii săi.

Dl. Șerban dezinformează fără rușine, atunci cînd susține că PAC s-ar fi fixat "într-un soi de disidență agresivă în interiorul CDR", refuzînd sistematic orice idee venită din partea altor formațiuni din Convenție și dorind să și le impună cu tot dinadinsul pe ale sale. Dl. Șerban acuză PAC de "teribilism politic", dacă nu chiar de "rea voință". Fie-negădui să repetăm că niciodată PAC nu a făcut vreun gest îndreptat contra CDR și n-a pretins că inițiativele sale trebuie socotite neapărat ca fiind ale CDR în întregul ei sau că s-ar conveni însoțite, fără discuție, de către partenerii de coaliție. PAC n-a cerut excluderea din CDR a nimănui. Ne-am fi așteptat ca dl. Șerban să citească exact declarațiile noastre și să nu ne atribuie intenții pe care nu le-am avut. PAC n-a participat pe nici o listă separată în alegerile parțiale locale de consilieri ori de primari și n-a folosit de unul singur, în astfel de ocazii, simbolul cheii, ignorîndu-și aliații din CDR. PAC nu și-a criticat partenerii politici, exprimîndu-și civilizată dezacordurile de

opinie. PAC n-a răspuns măcar articolelor insultătoare din *România liberă* semnate, între alții, de dl. Băcanu, și d-și vicepreședinte al Alianței Civice.

De ce s-a supărat totuși atît de rau pe noi dl. Șerban? Dl. Șerban a venit, nu demult, cu propuneri proprii de reorganizare a CDR, pe care PAC le-a respins, în termeni

urbani și cu argumente. Dl. Șerban a trecut imediat la o ofensivă generală contra PAC, cuprins de certitudinea inebriabilă că numai d-sa are dreptul să aibă idei de restructurare a CDR. E vorba de o intoleranță care reprezintă o sechelă a totalitarismului. PAC a cerut doar ca propunerile sale să fie luate, cu și ale altora, ca și ale d-lui Șerban inclusiv, în dezbateri la Biroului Executiv al CDR. Atît și nimic mai mult. De ce se grăbește, în acest caz, autorul pamfletelor din *Timișoara* și din *România liberă* să facă propunerilor noastre o presă proastă? De ce nu acceptă să le dezbate mai întîi? De ce aceste mizerabile procese de intenție? Ce ar fi dacă l-am invitat, la rîndul nostru, pe dl. Șerban să ne persecute fiindcă am refuzat să-l inserăm pe listele PAC, la precedentele alegeri, cînd a condiționat trecerea de la AC la PAC de instalarea d-sale în fruntea listei din Timiș?

Nu credem că e bine să urmărim această polemică și ne vom abține de la a mai răspunde provocărilor unui om ros de ambiție și care își supraestimează meritele intelectuale și rolul jucat în viața politică românească. Uritele articole pe care le-a scris contra noastră îl descalifică moral și ne scutesc de a ne ocupa în viitor de insignifianta d-sale persoană.

S'AUZIM NUMAI DE BINE

N.C. MUNTEANU

Prin porumbii luptei de clasă

Președintele Ion Iliescu își iese tot ușor din peneni. Prea ușor pentru un om care dorește dialogul și consensul, care se dorește, care ar trebui să fie, președintele tuturor românilor, inclusiv al adversarilor săi politici. Iar când își iese din peneni, președintele face gafe. Una mai gravă decât alta. Trecutul său, nu cel comunist, cel de democrat, post-revoluționar, e jalonat mai ales de aceste gafe de o tristă celebritate. "Sala în coaste", "golani" din Piața Universității și "adăparea" lor, "măi animalule" sînt doar cîteva dintre ele.

Mai nou, deîndată ce-și iese din peneni, președintele Ion Iliescu intră cu prea mare ușurință în porumbii luptei de clasă. E adevărat, au fost și motive care au întins nervii președintelui la maximum. Guvernul mult iubit la Cotroceni pentru obediență, nu pentru competență și eficiență, a fost trecut pe sub furcile caudine ale motunilor de cenzură și a scăpat ca prin urechile acului. A urmat procedura de suspendare din funcție, ca o consecință a unei afirmații a președintelui considerată amestec în treburile justiției sau care poate fi interpretată și așa. Motive de iritare, desigur, însă, cum inițiativele Opoziției aveau puțini sorți de izbândă, pe președinte n-ar fi trebuit să-l lase nervii în asemenea măsură. L-au lăsat, pentru că președintele Ion Iliescu nu doar că nu accepta rosturile Opoziției de a stăvilii excesele Puterii, de a curma abuzurile sau de a sancționa ineficiența unui guvern, dar este incapabil să tolereze chiar și ideea că ar putea fi contestat, el sau opțiunile sale. O intoleranță cu rădăcini adînci în trecutul domniei sale și de care nu poate scăpa, în ciuda impulsurilor democratice, la nivelul discursului. A afirma că adversarii politici sînt niște "hiene" doar pentru că te-au acuzat că încalci separarea puterilor în stat, e cam mult. A spune că cei care militează pentru restituirii proprietății, luate cu jupoa de comunisti, sînt niște "netrebniți" nu e numai cam mult, dar e și nedemn de președintele unui stat care și-a înscris în Constituție și "ocrotirea" proprietății. A spune că liberalii lui Patriciu sînt "puși într-adevăr pe căpățuială", dacă numai așa ar fi, echivalează doar cu a vedea paiul din ochii Opoziției, dar nu și stiva de birne din ograda Puterii. E mai mult decît vulgar că președintele țării, al tuturor românilor, inclusiv al celor care nu l-au votat, și aceștia sînt mulți, să afirme în fața unei mulțimi de oameni necăjiți, disperăți de consecințele negative ale ineficienței Guvernului, "să vă ferească Dumnezeu să fiu eu dat afară de aștia care mă pîndesc din '90, și pe alții ca mine, și să vină în fruntea țării un Emil Constantinescu sau un Patriciu, să vedeți atunci tragedie națională!". Pentru că nu are de unde să știe acest lucru, extindînd faptul că președintele ar fi devenit Cassandra unor preziceri ce nu poate ignora actuala tragedie națională. În fine, a spune despre domnul Corneliu Coposu că altceva "în afară de venin și ură nu știe", deși președintele l-a "tratat omenește", e o exagerare. În primul rînd că dl. Corneliu Coposu nu a fost chiar așa de omenește tratat în cel puțin două din momentele dramatice ale perioadei post-revoluționare, ca să nu luăm decît două. Și asta ca să nu mai vorbim de anii petrecuți în pușcărie, grație foștilor tovarăși de drum ai actualului președinte, care nici ei nu suportau Opoziția.

Desigur, între timp, președintele și-a mai relativizat afirmațiile. La ultima conferință de presă, condamnînd Opoziția care "nu s-a desprins din climatul și de limbajul de competiție electorală perpetuă", președintele a spus că regretă că s-a lăsat "antrenat în acest joc", că a ripostat doar la declarațiile jignitoare ale unor publicații și lideri politici, că "aprecierile" sale nu au fost globale la adresa Opoziției, luate în ansamblu. Posibil. Numai că rîul a fost făcut și e ceva mai mare decît ar fi fost de dorit. Președintele a reintrodus criteriile luptei de clasă de tristă amintire în viața noastră politică. Și nu doar pentru că un om care nu știe altceva "în afară de venin și ură" amintește de sintagma "vipera lubrică", frecvent utilizată pe vremea tineretii revoluționare a președintelui. Însă, poate fără să vrea, președintele reduce în actualitate sloganul "cine nu-i cu noi e împotriva noastră", pe care de altfel îl condamnă, trebuie să recunoaștem. Însă realitatea îl cam contrazice.

Două nevinovate exemple. Un fost trepăduș la Comitetul Central, decăzut la rangul de trepăduș al altui trepăduș al comunismului, cu aerul că-l cănează pe președintele "agresat" de Opoziție, dar apreciindu-i în cel mai înalt grad "iesirile", îl admonestează ferm, "prea timid, domnule președinte", Po-trivit aceluiași admirator, liderii Opoziției au un comportament anume făcut pentru a justifica formula marxistă "fantome burghezo-moșierești decăpitate". Aici am ajuns. Sau am revenit. De unde sarmația ritoasă, "pînă unde mergem așa, domnule Iliescu?". Doar un pas ne mai departe de reactualizarea mașinilor negre la ore mici și a ochelarilor de tablă. Dar să zicem că pericolul nu-i prea mare, scribalul în chestiune se învîrte pe orbite foarte periferice și pericolul ca dl. Ion Iliescu să-i urmeze sfaturile e neglijabil. Ce ne facem însă cu

Democrația ca o untură de pește

(Conferința de presă a președintelui Iliescu, 4 iulie 1994)

Altă dată, cînd aștea peste cal, președintele Iliescu nu dădea (de bună voie) nici o explicație. Chiar și cînd era întrebat (și ne amintim cit de insistenț, cel puțin în cazul mineriadelor), președintele riposta, abia reprîmîndu-și enerva-re, că "fărțele destabilizatoare, liniștea, consensul" ș.a.m.d.

În chiar ziua în care în Parlament - 4 iulie - urma să înceapă discutarea procedurii de suspendare, președintele Iliescu a organizat la Cotroceni o conferință de presă. Crisparea inițială a președintelui s-a topit treptat în pasta bine-cunoscutelor - de patru ani și ceva - fraze ale unei informări politice, apoi în răspunsurile din care nu am aflat altceva decît ce știam înainte de a ajunge la Cotroceni:

- Președintele este îngrijorat de ofensiva concentrată împotriva instituțiilor statului, Parlament, Guvern, Președinție, ofensivă dusă de aceiași pe care el îi cunoaște încă de pe vremea fostului CPUN. Socotește că suspendarea sa nu are fundament juridic, întrucît el nu a încălecat, ci a respectat Constituția, conform articolului 80, prin care președintele trebuie să vegheze la buna funcționare a instituțiilor statului, deci și la cea a justiției. Președintele ar dori să se depășească starea de ură și incriminare în care regretă că s-a lăsat antrenat, dar nu a făcut decît să răspundă la unele atacuri ale unor lideri ai Opoziției și unor jurnaliști. (Felul în care a răspuns este citat în textul de pe aceeași pagină, semnat de N.C. Munteanu.)

- Președintele socotește că "am dat destule dovezi de răbdare și deschidere spre dialog" și că mulți oameni îi reproșează că este prea tolerant. Sînt acei oameni pe care îi întîlneste în vizitele sale de lucru, oameni simpli, care suportă cel mai greu tranziția și care sînt "indignați" de toate calomniile aduse președintelui. Într-o astfel de vizită, președintele a întîlnit și o femeie care i s-a plins de nesiguranta datorată fenomenului infracțional. Acea femeie se ducea înainte la partid, la sindicat ca să fie apărată... În această parte, discursul prezidențial a avut un straniu iz de "România Mare".

- Informarea politică a mai conținut probleme legate de greutatea tranziției în care se întrevăd, totuși, semne pozitive. Întrebările nu au fost prea inco-mode. Unii directori de publicații au preferat să stea pe hol și să fumeze. Tot mai relaxat, președintele Iliescu răspundea, dînd dovadă chiar de clementă față de un jurnalist mai insistenț în care se repezise la un moment dat ambasadorul Chebelu. Doar ceea ce-i amintea președintelui de recente sale gafe avea darul de a-l irita. Așa a ajuns să spună că "am avut poate exprimări stingace față de cei ce versă venin", "fac declarații obraznice" și sînt "impertinenți".

- Aflat la al doilea său mandat, președintele Iliescu a făcut pînă acum toate eforturile posibile de a înghiți, ca pe o untură de pește, democrația. Dar ea continuă să-i stea în gît, făcînd să-i piară de pe față chiar și celebrul zîmbet. Noroc că de-a dreapta stă de veghe ambasadorul Chebelu. (RODICA PALADE)

Întrebările revistei "22":

Am două întrebări, domnule președinte. Prima se referă la ceea ce dvs. ați amintit în legătură cu îngrijorarea populației legată de creșterea fenomenului infracțional. Ați relatat că într-una din întîlnirile dvs. o femeie v-a spus: "cel puțin înainte ne apăra organizația de partid sau organizația sindicală". Care e opinia dvs., organizația de partid și organizația sindicală apărau într-adevăr oamenii de fenomenul infracțional? Ce instituții apăra oamenii de acest lucru? A doua întrebare: care este opinia dvs. despre președintele PNȚCD, dl. Corneliu Coposu, și despre fostul dvs. contracandidat în alegerile prezidențiale, Emil Constantinescu? (GABRIELA ADAMEȘTEANU)

Nu este vorba de a fetișiza o situație din trecut, dar totuși, omul avea sentimentul că se poate adresa cuiva. Și acum sînt unități economice în care conducerea unităților se ocupă de aspectele sociale ale lucrătorilor, pentru că înțeleg că eficiența muncii ține și de starea de spirit a omului, de motivarea și de interesarea lui. Deci, sînt unități economice în care conducerea respective și organizațiile sindicale se ocupă de probleme concrete ale vieții oamenilor - o cantină, un sistem de aprovizionare a oamenilor, inclusiv problemele locative ș.a.m.d. Adică sînt asemenea unități care manifestă interes pentru problemele sociale, materiale și de viață ale oamenilor.

În legătură cu opinia mea despre dl. Coposu și despre dl. Emil Constantinescu: eu am manifestat condescendență față de dînsii. Am fost provocat de declarațiile dînsilor, care se înscriu în această campanie împotriva mea. Eu, față de dl. Coposu, am manifestat întotdeauna toată considerația necesară, dar din păcate constat din partea dînsului numai reacții de răutate. De asemenea, m-am referit la dl. Emil Constantinescu, la declarațiile dînsului, pe care le consider lipsite de condescendență la adresa mea.

Radio Delta - "Drumul cel mai scurt către informație"

- F ● emisiune pivot consacrată actualității
- O ● oferă mesaje clare și inteligente create special pentru dvs.
- C
- U ● vă îndeamnă la acțiune prin informație
- S ● de luni pînă vineri, între 7⁰⁰ și 10⁰⁰

"Drumul cel mai scurt către informație"

Lideri ai Opoziției despre suspendarea

Cererea de suspendare

În fapt,

Cu ocazia unei recente deplasări făcute în orașul Satu-Mare, dl. președinte Ion Iliescu a făcut declarații publice cu privire la problema caselor naționalizate. Dl. președinte Ion Iliescu a spus că, judecând cauze în care a admis acțiunile proprietarilor naționalizați reconstituind dreptul lor de proprietate și dispunând evacuarea chirișilor, "justiția s-a pus ea însăși în afara legii".

Dl. președinte Ion Iliescu s-a arătat revoltat de rapiditatea cu care unele instanțe au pronunțat soluții în favoarea proprietarilor în astfel de litigii, adăugând că instanțele ar trebui să aștepte votarea și promulgarea noului proiect de lege.

Totodată, dl. președinte Ion Iliescu a mai spus că astfel de hotărâri ale instanțelor nu ar trebui executate.

În drept,

Declarațiile făcute de dl. președinte Ion Iliescu sînt de o extremă gravitate, deoarece ele încalcă în mod flagrant mai multe prevederi ale Constituției și ale diferitelor legi care asigură buna funcționare a statului de drept.

Aceste prevederi sînt următoarele:

1.- Art. 41 și 42 din Constituția României, referitoare la protecția proprietății private și la dreptul de moștenire.

2.- Art. 21 din Constituție, care garantează accesul liber la justiție.

3.- Art. 16 alin. 2 din Constituție. Cum art. 21 alin. 2 din Constituție prevede că nici o lege nu poate îngrădi exercitarea dreptului de a se adresa justiției, dl. președinte Ion Iliescu s-a situat deasupra legii.

4.- Art. 3 din Codul Civil, care îl califică drept culpabil de denegare de dreptate pe judecătorul care refuză să judece, sub cuvînt că legea nu prevede sau că este întinsecă sau neîndestulătoare.

5.- Art. 123 alin. 2 din Constituție și art. 3 din Legea pentru organizarea judecătorească nr. 92/1992, care prevede că judecătorii sînt independenți și se supun numai legii.

6.- Art. 271 alin. 1 din Codul Penal, care pedepsește infracțiunea de nerespectare a hotărîrilor judecătorești, cu aplicarea art. 25 din Codul Penal, care definește forma de participare a instigatorului și art. 27 din Codul Penal, care dispune că instigatorul se pedepsește cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor.

Gravitatea faptelor președintelui

Art. 95 alin. 1 din Constituție prevede că suspendarea din funcție a președintelui României se poate dispune numai în cazul în care faptele sale au caracter grav. Declarațiile publice făcute de dl. președinte Ion Iliescu au un asemenea caracter. Prin declarațiile sale, dl. președinte Ion Iliescu:

1.- A nesocotit două drepturi fundamentale prevăzute și garantate de Constituție: dreptul de proprietate privată (art. 41) și dreptul la moștenire (art. 42), precum și regulile prevăzute de Codul Civil care prevăd modalitățile de valorificare a acestor drepturi.

2.- A nesocotit liberul acces al cetățenilor la justiție, prevăzut de art. 21 din Constituție.

3.- Prin afirmația că justiția s-a pus ea însăși în afara legii, s-a situat deasupra legii, ceea ce art. 16 alin. 2 din Constituție interzice.

4.- Prin aceeași afirmație a adus atingere independenței judecătorilor, care este garantată de art. 123 alin. 2 din Constituție și art. 3 din Legea pentru organizarea judecătorească nr. 92/1992, în pofida faptului că art. 3 din Codul Civil îl califică vinovat de denegare de dreptate pe judecătorii care ar refuza să judece pricinile cu judecarea cărora sînt investiți, aceștia neputînd invoca în sprijinul refuzului lor nici împrejurarea că nu există lege, nici cea că legea este întinsecă ori neîndestulătoare.

Afirmația de mai sus a d-lui președinte Ion Iliescu este de natură să influențeze în mod nefavorabil bunul mers al justiției și constituie o tentativă de a-i intimida și de a-i influența pe judecători.

5.- Prin afirmația că asemenea hotărîri ale instanțelor nu ar trebui aplicate, dl. președinte Ion Iliescu a instigat la nerespectarea hotărîrilor judecătorești, infracțiunea prevăzută de art. 25 raportat la art. 271 din Codul Penal, cu aplicarea art. 27 din Codul Penal.

6.- Afirmațiile d-lui președinte Ion Iliescu sînt de o deosebită gravitate, deoarece ele neagă valori constituționale fundamentale și atribuțiunile esențiale a uneia dintre cele trei mari autorități ale statului. Astfel de afirmații, făcute de șeful statului, pun în pericol buna funcționare a mecanismelor statului de drept și constituie un adevărat act dictatorial și un atentat la independența judecătorilor. Dl. președinte Ion Iliescu a încălcat astfel și art. 1 alin. 3 din Constituție, care prevede că România este un stat de drept, democrație și social, în care drepturile și libertățile cetățenilor reprezintă valori supreme și sînt garantate. De aceea, rămîndea în continuare în funcție a d-lui președinte Ion Iliescu reprezintă un grav pericol pentru consolidarea statului de drept și pentru evoluția democratică a României.

- Ce așteptați de la această inițiativă a Opoziției?
- Ce părere aveți despre reacția președintelui Iliescu la inițiativa de suspendare?
- Ce impact asupra opiniei publice credeți că va avea procedura de suspendare?
- După respingerea moșionii de cenzură și în eventualitatea respingerii cererii de suspendare, care va fi strategia Opoziției în următoarele luni?

EMIL CONSTANTINESCU

● Aștept ca Parlamentul să-și exercite această prerogativă în litera și în spiritul articolului 95. Să se accepte că spiritul prevederilor din acest articol nu este de a se aduce un afront președintelui în funcție, ci de a demara o procedură de clarificare riguroasă, care nu are nimic destabilizator. Nu mă aștept, ca de altfel nimeni din Opoziție, ca ea să conducă la suspendarea președintelui. Dar Opoziția avea datoria să reacționeze la încălcarea principiului separării puterilor în stat și a principiului independenței instanțelor judecătorești. Președintele, în discuția cu directorii și redactorii-șefi din presă, și-a reasumat afirmația, reprodusă în comunicatul oficial prezidențial, conform căreia "administrația nu trebuie să aplice o hotărîre judecătorească ce nu are acoperire legală". Prin aceasta se dau administrației indicații și se trasează sarcini care depășesc cadrul legal al atribuțiilor lor și contravin statutului lor constituțional de organe executive. Executarea unei hotărîri judecătorești definitive sau irevocabile nu este o problemă care să poată fi pusă în discuție de un organ administrativ. O asemenea hotărîre nu poate fi desființată sau suspendată nici de Legislativ, nici de Executiv. Să ne amintim că o lege de suspendare, votată de Parlament, a fost declarată neconstituțională prin decizia Curții Constituționale tocmai pentru că ea încălca principiul separării puterilor în stat. Președintele o ignoră, cum ignoră

și acest principiu, conferind cu de la sine putere administrației un drept de control asupra justiției: dreptul de a cenzura hotărîrile judecătorești, de a aprecia discriminator dacă ele au sau nu "acoperire legală" și de a refuza - în numele cui? - punerea lor în aplicare. În felul acesta, președintele neagă însăși autoritatea justiției, situînd-o sub cenzura Executivului. Această acțiune a Opoziției nu-l vizează doar pe președintele în funcție, Ion Iliescu, ci pe oricare altul care ar exercita prerogativele prezidențiale și-ar de-așa atribuțiile constituționale.

● O analiză semantică poate pune în evidență faptul că președintele Iliescu dispune de trei variante de discurs politic. Primul este stilul conferințelor și comunicatelor concepute probabil de consilierii săi îndoișeli pentru uz extern. Al doilea și cel mai frecvent este discursul politic de uz intern, în general populist, utilizînd vechiul limbaj de lemn. Al treilea este în exclusivitate oral și apare, născut spontan, ori de cîte ori președintele Iliescu este pus în situații dificile de către interlocutorii săi (reali sau imaginari). Atunci apare brusc un limbaj suburban cu expresii injurioase la adresa adversarilor politici. Acest tip de discurs arată, pe de o parte, că președintele Ion Iliescu nu a înțeles că funcția sa, avînd un caracter reprezentativ, impune o înută demnă (atît prin gestică cit și prin exprimare), iar pe de altă parte trădează adevăratul său mod de gîndire, faptul că nu acceptă valorile esențiale ale democrației. Soluția la care președintele Ion Iliescu revine în momentele cînd crede că se află în dificultate este de a apela la minia proletară, ca acum 4 sau 3 ani. Așa s-a comportat și de această dată, neînțelegînd că între timp contextul istoric și mentalitățile s-au schimbat.

● Impactul în opinia publică depinde în mare măsură de modul în care debaterile parlamentare vor fi prezentate de Televiziune și comentate de ziare. Opinia publică va avea de ales între imaginea "acțiunii destabilizatoare" sau cea a debaterii democratice firești și obligatorii.

● Se va finaliza protocolul privind modul de organizare a structurilor Convenției, astfel ca ele să poată să asigure un contact mai eficient cu primarii și consilierii locali CDR, și mai ales cu cetățenii. În această acțiune se vor integra și deputații și senatorii CDR. Se va finaliza un protocol electoral în care accentul să fie pus pe modalitatea de selecție a celor mai buni reprezentanți ai CDR, capabili să formeze noua clasă politică și administrativă de care țara are nevoie pentru a ieși din impasul actual.

VICTOR BABIUC (PD-FSN)

● Nu aștept decît două lucruri: unul privind clarificarea opiniei publice în legătură cu posibilitatea utilizării unei asemenea proceduri, iar în al doilea rînd clarificarea înțelegerii (atît de către președinte, cit și de către opinia publică), că președintele are un cadru legal în care își desfășoară activitatea și că el depinde de acest cadru legal care nu trebuie să se transforme într-o facilitate - pentru el sau alți funcționari ai statului.

● Nu sînt prea optimist în această direcție pentru că opinia publică nu este obișnuită cu procedura în discuție, iar după informațiile pe care le dețin se pare că foarte multă lume a înțeles din declarația președintelui că este singurul care îi apară pe chiriși. Aceasta este o falsă problemă, pentru că toate formațiunile politice sînt pentru o politică protecționistă față de chiriși, dar în limite legale și fără a leza dreptul la proprietate.

● Partidul Democrat (FSN) își va examina activitatea din sesiunea actuală și va stabili tactica politică pentru sesiunea viitoare. Se vor contacta organizațiile din teritoriu și probabil că în a doua parte a lunii august se vor relua contactele cu CDR și vom vedea ce strategii vom adopta împreună, pentru că Partidul Democrat este adept al unei activități coordonate.

RADU FILIPESCU

Petru Godiac din grupul Ilașcu în libertate

 - Interviu realizat de
Viola Vancea -

Comitetul Helsinki Român susține grupul Ilașcu

Domnule Radu Filipescu, ați fost președintele Comitetului Helsinki Român, iar acum sunteți vicepreședinte. Care este contribuția dvs. și a acestui Comitet în procesul "grupului Ilașcu"?

Comitetul Helsinki, ca organizație neguvernamentală pentru apărarea drepturilor omului, a fost interesat, de la apariția acestei situații, de cei din "grupul Ilașcu", de starea lor gravă existentă în perioada de conflict din Transnistria. Merite deosebite în acest caz are Victor Bârsan, care a fost prezent la majoritatea înfățișărilor, dar și alți membri ai Comitetului, care au participat și ei în diferite etape ale procesului. Între ei, trebuie amintit numele Manuelei Ștefănescu. Victor Bârsan s-a specializat, însă, în relațiile cu frații noștri din Republica Moldova și cu cei de la Tiraspol care se află în suferință.

Am citit "Procesul Ilașcu - Cartea Albă a Comitetului Helsinki", semnată de Victor Bârsan. Am văzut că autorul vă mulțumește în mod special dumneavoastră pentru faptul că ați finanțat cu generozitate cea mai mare parte a deplasărilor la Chișinău și Tiraspol, oferind banii pe care i-ați primit pentru premiul care v-a fost acordat de Fundația Paul Lauritzen (P.L. Foundation Prize for Freedom).

Da, este adevărat. Eu am primit în decembrie 1992 un premiu de la Fundația Paul Lauritzen din Danemarca și am susținut pe baza lui câteva acțiuni importante. Mă refer la consultațiile juridice săptămânale care s-au ținut (și încă se țin) în acest sediu destinat Comitetului Helsinki și Grupului Pentru Dialog Social. Tot în acest sediu s-a desfășurat o activitate intensă de supraveghere și susținere a condamnaților în procesul de la Tiraspol. Acum, banii din premiul meu s-au cam terminat. Dar trebuie să spun că acțiunile acestea de susținere a moldovenilor de dincolo de Prut sînt sprijinite, în continuare, de Comitetul Helsinki Român, care reușește să aibă o prezență activă atât în spațiul local, cât și în cel internațional. Comitetul Helsinki Român are bune relații cu toate organizațiile similare din lume ale Federației Internaționale Helsinki. Este o echipă de specialiști formată din Gabriel Andreescu, Renate Weber, Lucian Mihai, Manuela Ștefănescu, dar și alții care nu au neapărat o specializare juridică, acesta fiind cazul meu.

V-ați întors de curînd dintr-o călătorie în Republica Moldova. Ați plecat acolo cu dorința de a rezolva ceva. Ce ați făcut în Republica Moldova, domnule Radu Filipescu?

Vizita de acum a fost legată în mod special de punerea în libertate a lui Petru Godiac, unul dintre cei șase condamnați din "grupul Ilașcu". Petru Godiac a fost condamnat la doi ani de închisoare și a fost eliberat chiar la sfîrșitul acestui termen. Legislațiile permit, în general, eliberarea înainte de efectuarea integrală a pedepsei. Pentru o condamnată de doi ani, spre exemplu, este posibilă eliberarea la

un an, un an și jumătate. Nu a fost cazul cu Petru Godiac. El a ieșit din închisoare după ce și-a efectuat pedeapsa în întregime.

Unde se află el acum? L-ați putut vedea?

Am aflat unde îl putem găsi de la Ștefan Uritu, președintele Comitetului Helsinki din Republica Moldova. Cu ajutorul lui, am reușit să-l vizităm la spital: spun că am reușit pentru că ne-a fost destul de greu să descoperim spitalul în care era internat. A fost o întâlnire foarte impresionantă atât pentru noi, cât și pentru el. Era prima dată cînd îl vedeam, după doi ani de zile, pe Ștefan Uritu, cu care fusese arestat și, o vreme, închis împreună.

Brutalitatea autorităților de la Tiraspol

A fost torturat în închisoare. În ce situație se află acum?

Starea sănătății lui este destul de gravă, e foarte afectat de timpul petrecut în închisoare, de împrejurările extreme de grele prin care a trecut. El este însă un om de o deosebită discreție și modestie, nu a insistat absolut deloc asupra condițiilor de detenție, evitînd să povestească ce a pătimit. În orice caz, bățile erau "la ordinea zilei", ca să spun așa.

V-a șocat ceva, în mod deosebit, din cele povestite de Petru Godiac?

Mi s-a părut revoltător felul în care autoritățile "înțelegeau" să-și ascundă cruzimea și brutalitatea, printr-o nouă fărâdelegă. Am izbit să aflăm cu greu de la Petru Godiac despre acest "procedeu"

odios. Atunci cînd trebuia să primească vizitatori din afară, membri ai familiei, nu i se accepta acest lucru dacă fusese de curînd bătut, evident, cu violență și avea urme "vizibile" pe față și pe tot corpul. Nu i se acorda deci dreptul de a-și revede familia fiindcă erau prea "clare" condițiile pe care le avea un deținut în închisoare. O situație aproape similară a fost și aceea prin care reprezentanți ai unor organizații internaționale pentru drepturile omului au obținut permisiunea de a-l vizita pe Petru Godiac în închisoare, însă, fără voia lor, i-au pricinuit suferințe suplimentare. Autoritățile de la Tiraspol au "reacționat" cu promptitudine și perfidie. "Întîlnirea" a fost "pregătită" cu grijă. Condițiile s-au ameliorat "brusc" în timpul vizitei: curățenie, mincare. Această "bunăvoință" a fost "răsplătită" după plecarea vizitatorilor cu nenumărate șicane și violențe. Firește, este paradoxală situația în care au fost puse organismele internaționale, prin reacția inversă, aberantă, a autorităților de la Tiraspol. Menirea lor fiind să intervină în cazurile grave și să supravegheze respectarea unor condiții de detenție "civilizate", reprezentanții acestor organizații, prin simpla exercitare a acestui drept legitim al lor, în loc să amelioreze situația, au pricinuit, involuntar, noi chinuri.

Sfidarea normelor internaționale

Ați putut avea un dialog cu reprezentanții Puterii de la Tiraspol privind aceste abuzuri și încălcări ale drepturilor omului?

În cele din urmă am avut o discuție cu un reprezentant al Departamentului pentru Externe al Transnistriei și i-am relatat cele aflate de la Petru Godiac. Am insistat asupra faptului că, sfidînd normele internaționale, sînt încălcate procedurile acceptate în toate țările civilizate. Nu numai că este interzis contactul cu deținuții, dar, independent de natura răspunsului, ei sînt supuși, în urma acestor intervenții, după cum am putut să ne dăm seama, la pedepse cu mult mai severe și nedrepte. Am cerut să nu se mai repete acest lucru și am încercat să fim "diplomați". Am spus că, probabil, aceasta este o reacție la "nivelul" penitenciarului și am solicitat în viitor o altă, conformă cu respectarea normelor internaționale. După atîtea "clarificări" și insistențe, răspunsul a fost atât de neașteptat, încît pur și simplu ne-a lăsat perplecși: "Ei bine, au zis ei, dacă vi s-a spus acest lucru, acum de ce mai insistați să-i vedeți?".

Să revenim la întâlnirea dvs. cu Petru Godiac.

În primul rând, spitalul în care se află e foarte îngrijit. Se pare că este un spital pentru circuit închis, destinat membrilor Guvernului și celor din conducerea Republicii Moldova. Nu avea nici un fel de placă indicatoare și din această cauză l-am găsit destul de greu. Condițiile sînt deci bune, Petru Godiac e mulțumit de tratament. Din nefericire, are probleme grave cu vederea, un strabism ce a apărut în urma bătăilor. Va trebui să suporte în curînd și o operație. Are "dificultăți" cu coloana vertebrală, cu dantura, toate acestea fiind pricinuite de "tratamentul" din închisoare. În orice caz, este un om echilibrat, cu o anumită jovialitate și gust pentru glumă. E plin de viață, cînd are vreo durere fizică sau una sufletească o "ia mai mult în ris", glumește, și-a păstrat umorul, cu toate că a fost închis la vîrsta de 25 de ani, iar acum, cînd a ieșit, are 27. Este o plăcere să stai de vorbă cu el, este o șansa să întâlnești un astfel de om.

Ați putut să luați legătura cu ceilalți membri ai "grupului"? Cu Ilie Ilașcu?

Tot în primele zile a vizitei, pe 27 iunie, am fost la Misiunea CSCE din Republica Moldova. În momentul în care s-a declanșat conflictul și a apărut, după arestare, "grupul Ilie Ilașcu", Misiunea CSCE a urmărit îndeaproape, prin delegații săi, procesul patrioților moldoveni. "Cazul" a fost studiat în profunzime și s-a elaborat un document care conține, dincolo de datele informative, recomandări foarte importante. Printre ele se află recomandarea ca procesul să fie rejudecat în Republica Moldova sau în altă parte. Am comentat împreună cu directorul Misiunii CSCE ultimele noutăți, eliberarea lui Petru Godiac, pe care nu apucase încă să-l vadă. Am insistat ca Misiunea CSCE să facă tot posibilul pentru a vizita în închisoare restul "grupului Ilie Ilașcu". Am plecat după aceea spre Tiraspol, nu înainte de a trimite un fax în Transnistria de la Comitetul Helsinki, cu ajutorul lui Ștefan Uritu. În acest fax solicitam mai multe "întrevederi": la Ministerul de Interne, la Direcția penitenciarelor, pentru a obține aprobarea de a-i vizita pe deținuți. Comitetul Helsinki din Republica Moldova obținuse inițial acceptarea vizitelor din partea unor persoane și organizații, în special medici. Acesta era numai un acord de principiu. Nouă nu ni s-a dat nici un răspuns. Funcționarii de la Tiraspol, care trebuia să primească faxul, nu prea știa nici cum să umble cu aparatul. Pînă la urmă i s-a explicat de la Chișinău că trebuie să apese pe butonul verde. Faptul că n-am primit nici un răspuns nu ne-a îngrijorat, deci, foarte mult. Poate că omul n-a știut, pur și simplu, cum să utilizeze aparatul! Am văzut că era mai greu "să primești" un fax decît să-l trimiți.

Patru statui ale lui Lenin - atmosfera ca la noi înainte de decembrie '89

Cum a fost drumul spre Tiraspol, ați avut probleme?

Cînd am plecat spre Tiraspol, era o atmosferă destul de încercată: ne aminteam de vizitele anterioare. Atunci fuseseră tot felul de "controale" la intrarea în Transnistria și chiar în Tiraspol. De această dată lucrurile s-au desfășurat mai normal, nu a fost decît un mic incident de circulație pe care l-am rezolvat cu ajutorul însoțitorului nostru, un traducător ce urma să ne faciliteze dialogul cu autoritățile transnistrene. Ei nu vorbesc decît în limba rusă. La intrarea în Transnistria erau multe mașini la "granița" care erau oprite, dar numai pentru un control de "rutină". Am ajuns astfel la Ministerul de Interne, unde am încercat să avem o discuție cu ministrul de Interne, Ivan Vasilevici Fucidji. Acesta scrisese pe cererea noastră, în care ne exprimăm dorința de a vizita "grupul Ilie Ilașcu". "Nu se aprobă". În această situație, am cerut în continuare să discutăm cu ministrul adjunct de Interne, cu care am izbutit, totuși, să avem o întrevedere. Nici el nu ne-a aprobat însă o întâlnire cu "grupul Ilie Ilașcu". Argumentul său a fost că am solicitat prea tîrziu această "întrevedere".

Trebuie, așadar, un termen de așteptare... îndelungat?

Da, dar întotdeauna au fost perioade și perioade. Avizările acestea se pot da și pe loc. Noi trimisem deja un fax cu o zi înainte.

Era deci numai... un pretext?

Da, eu cred că era mai mult un pretext. Există

Comunicat de presă

În perioada 26-29 iunie 1994, o delegație a Comitetului Helsinki Român (Radu Filipescu și Victor Bărsan) s-a deplasat în Republica Moldova într-o misiune de informare în legătură cu situația celor 5 persoane din "grupul Ilașcu".

Împreună cu Ștefan Uritu din partea Comitetului Helsinki din Republica Moldova, ei l-au întâlnit pe Petru Godiac, cel mai tânăr membru al "grupului", eliberat la 12 iunie 1994, după efectuarea celor doi ani de detenție prevăzuți de sentința Curții Supreme din Tiraspol.

Godiac a declarat că a fost ținut în ultimele 6 luni într-o cameră de aproximativ 1,5 x 1,5 m. În cameră ardea în permanență un bec slab (de 36 wați). În ultimele 6 luni a fost scos la aer doar de trei ori. A fost bătut în repetate rînduri și supus unui tratament inuman.

Delegația CHR s-a adresat prin fax Ministerului de Interne (de facto) de la Tiraspol pentru a obține permisiunea de a-i vizita pe cei patru arestați. Ministrul Fucidji a respins cererea delegației CHR, motivînd că închisoarea se află în carantină, și nu a fost disponibil pentru alte discuții. În schimb, delegația s-a întâlnit cu unul dintre adjuncții săi, dl. Zaharov, care a declarat că vizitarea deținuților nu a putut fi aprobată deoarece autoritățile de la Tiraspol nu au avut timpul necesar pentru a lua o decizie, dar că nu există nici o dificultate de principiu pentru luarea unei decizii pozitive.

Delegația CHR s-a adresat apoi Sovietului Suprem (de facto) de la Tiraspol, pentru a afla poziția autorităților locale față de recomandările CSCE privind rejudecarea procesului într-o țară neutră, de către un tribunal internațional. Victor Cebotari, adjunct al șefului Comisiei pentru politică externă a Sovietului Suprem de la Tiraspol, a declarat că autoritățile locale acceptă rejudecarea procesului de către un tribunal internațional, cu condiția ca judecata să aibă loc pe teritoriul Transnistriei.

Delegația CHR s-a mai întâlnit cu reprezentanți ai Comitetului Helsinki din Chișinău, cu membri ai misiunii CSCE din Republica Moldova, cu parlamentari și ziariști.

1 iulie 1994

București

Comitetul Helsinki Român

multe lucruri care se știu despre România și Transnistria, dar și altele care nu sînt cunoscute. Ce s-a aflat pînă acum în România este că oamenii sînt torturați, bătuiți. Conform legilor internaționale, deținuții trebuie să fie tratați în mod civilizat. Noi nu doream altceva decît să ni se confirme respectarea acestui drept, recunoscut în toată lumea. Ni s-a spus însă, în mod răspicat: "Din moment ce nu vi s-a dat aprobarea, sub nici o formă nu vă putem permite să-i vedeți". Acum există niște ameliorări față de "regimul" anterior de detenție. Faptul că în ultimele șase luni au fost ținuiți numai în cameră, unde nu aveau voie să se așeze nici pe scaun, nici pe un pat, - în timpul zilei, patul se "ridica" și era "coborît" numai pentru "somn", între orele 12 noaptea și 4-5 dimineața -, este cu adevărat o tortură, un regim de detenție ce depășește prin "severitate" toate normele acceptate. Perioada de carceră, conform unor reglementări internaționale, nu are voie să depășească 45 de zile. Aceste reglementări există și la ei, cu toate că se conduc și acum, în această privință, după normele fostei Uniuni Sovietice.

Legat de această "fidelitate", cum vi s-a părut strada, atmosfera la Tiraspol?

Știu că foarte mulți sînt impresionai de fosta statuie a lui Lenin. Eu am văzut vreo patru, numai în centru. Altfel, e un oraș destul de frumos, îngrijit și curat, cu un pod pe Nistru. Ne-am oprit lîngă un tanc și am privit jos se vedea plaja, erau acolo oameni, și o căldură la fel de mare ca la noi. Tancul marca niște lupte care au avut loc. Practic, acolo a fost un război cu Republica Moldova. Acum era "dezafectat" și reprezintă probabil un memento. Totuși atmosfera a fost, în întîlnirile pe care le-am avut, mai destinsă. Discuțiile s-au purtat cu "traducători", dar cînd uitam și vorbeam românește, vedeam că sîntem înțeleși. Acest lucru s-a petrecut și cînd am avut întîlnirea cu directorul Departamentului de Externe, dl. Cebotari, care ne-a spus că nu știe românește. Eu am fost prima la un moment dat de a disputa, traducătorul "șoma", iar el nu a avut nici o reacție, nu se vedea că nu înțelege românește. A intervenit traducătorul și așa am realizat că am vorbit românește și că el înțelege românește. Am avut o discuție care s-a dorit "constructivă", un dialog care să ne permită și în viitor niște întîlniri eficiente. Cit privește "aprobarea" vizitei, pe care nu am obținut-o, totuși, am subliniat faptul că stă în puterea lor să hotărască, însă, în ceea ce ne privește, cererea noastră rămîne, în

Ion Voizian (avocatul apărării), Andrei Ivantoc, Petre Godiac, Ilie Ilașcu, Tudor Petrov

continuare, valabilă, noi așteptăm răspunsul și o să revenim. În acest moment, nu se putea face mai mult.

Avem intenția însă să elaborăm un raport pe care să-l trimitem și altor organizații internaționale care au o autoritate mai mare decît a noastră, Federația Helsinki, Misiunea CSCE de la Chișinău, cărora să le solicităm foarte clar obținerea unei întrevederi cu "grupul Ilie Ilașcu".

Un reprezentant al organizației Amnesty Internațional a fost de cîteva ori și în Republica Moldova. Există, deci, eforturi pe care le facem, în permanență, pentru o soluționare cît mai rapidă. Avem promisiunea că volumul lui Victor Bărsan, "Procesul Ilașcu", va fi editat în limba engleză, ceea ce sper că va crea o audiență internațională. Este o chestiune de profesionalism și de competență ca, în continuare, toate aceste date, "dosarul" Procesului Ilașcu, să fie oferite, cunoscute în fapt, în toată lumea. Este totuși o poziție "de forță" pe care au adoptat-o cei de la Tiraspol și pe care și-o mențin în continuare. Trebuie să li se răspundă cu argumente. Este pe undeva o lume puțin "diferită" de a noastră și în Republica Moldova, și la Tiraspol. Este prima dată cînd am fost acolo, și chiar îmi reproșam înainte lucrul acesta. Fiindcă ajungem, uneori, să vorbim despre niște lucruri pe care nu le cunoaștem foarte bine, vorbim în "necunoștință de cauză".

La Tiraspol, dar chiar și în Republica Moldova, atmosfera de acum mi-a amintit atmosfera de la noi, dinainte de decembrie '89, totuși mi s-a părut mai apropiat de ceea ce am trăit noi, înainte de '90 în România, mai mult decît m-aș fi așteptat. Există, poate, mai mult indiferență decît agresivitate. Și totuși, cînd te întorci în România, ai un sentiment de ușurare. Ești ceva mai mult "de acord" cu ceea ce se întîmplă acum la noi. E un lucru bun de care am avut ocazia să mă bucur cînd m-am întors aici, și chiar cînd eram acolo.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Germania – o poveste de vară*

Wessi despre Wessi

"E un -Wessi-", spun uneori chiar foștii refugiați (de regulă însă tineri, ori cu o gândire socială generoasă, votați ai Verzilor ori ai SPD) despre unul dintre ei căruia vor să-i accentueze aroganța ori lipsa de scrupule față de oamenii din Est. Pentru că nu toți Wessi au mentalitate de Wessi: mulți îi condamnă pe foștii refugiați care au venit imediat după unificare în noile landuri cu gioul unic de a face profit, uzând de naivitatea oamenilor trăiți în comunism. După opinia unora dintre Wessi, procedura grăbită a unificării (cu o capitulare fără condiții) i-a umilit pe cei din Est, pentru că nu a valorizat nimic din viața lor trecută. Dar au fost și lucruri bune care s-ar cuveni recunoscute (apreciază Jakob J. Köllhofer, director la Deutsches Amerikanisches Institut din Heidelberg, de pildă securitatea socială ori relațiile între oameni – mai puțin mecanice decât relațiile dintre oameni în Vest.

Alegeri '94 într-un land nou: evoluția și involuția partidelor politice

Oamenii din RDG au fost nemulțumiți de sărăcie și injustiție, dar, pentru unii dintre ei, sărăcia și injustiția sînt acum mai mari. Iată una din explicațiile votului nostalgic care reapare la fiecare alegere semnificativă: iar în 1994 Germania are în fiecare săptămîna alegeri, ecranul televizorului este permanent măturat de sondaje și rezultate electorale. Duminică 26 iunie, la alegerile dintr-un land nou (Sachsen-Anhalt), votul pentru PDS (19%) ieșe din nou în evidență, fiind al treilea, după cel pentru CDU (creștin-democrați, 34%) și SPD (social-democrați, 33%). Însă nici după un astfel de rezultat fostul partid comunist nu deține șansa guvernării. Printre fondatorii Partidului Socialismului Democrat (PDS) se numără fostul premier redegist Hans Modrow. Printre candidații acestuia se află și Stephan Heym, cunoscut publicului românesc printr-o carte în vogă la noi în anii '70, parodiind istoria regelui David. PDS se află în opoziție alături de Alianța '90/Verzii (8%). Alianța '90 este o formațiune politică tînă, creată la nivel federal în 1980 din susținătorii mișcărilor pacifiste și ecologice. Obiectivul urmărit programatic de Verzi (de a înlocui politica tradițională, considerată o punere sub tutelă a cetățenilor de către clasa politică profesionalistă, printr-o "democrație directă", utilizînd referendumul, plebiscitul popular, organizațiile civice – foarte multe și foarte eficiente în Occident) mi-a amintit de Alianța Civică: poate că AC și-ar putea revendica de la strategia Verzilor intenția sa deseori criticată la noi de a fi o mișcare politică-apolitică. Electoratul Alianței '90/Verzii este tînăr. În protecția mediului, Verzii au demonstrat o invidiabilă eficacitate, care s-a tradus printr-un capital politic, chiar dacă în 1990 bariera de 5% pentru admiterea în Bundestag n-au trecut-o decât Verzii din fostul RDG. Ecologiștii care în România s-au compromis atît de repede, interesați doar de spațiul oportunismului politic, au compromis (deocamdată) un potențial neexploatat.

Căderea liberalilor

Toate alegerile de pînă acum au evidențiat căderea liberalilor (FDP), partid mediu, utilizat la coaliții cînd de către social-democrați, cînd de către creștin-democrați, pînă cînd anul acesta pare să-și fi pierdut orice specific în fața alegătorilor. Fondat la scară federală în 1948, cu un program adoptat în 1957 (Programul de la Berlin), FDP era constituit pe ideea celei de "a treia forțe", alături de CDU/CSU și de SPD. FDP a fost primul partid refugiat care s-a arătat disponibil unificării, în august 1990, cu partidele redegiste de formulă liberală. Acordînd o importanță deosebită politicii externe și deschiderii față de Europa de Est, FDP a furnizat Republicii

Federale mai mulți miniștri de externe, printre care și Hans Dietrich Genscher. Căderea liberalilor aduce însă CDU și SPD (nu numai în landul Sachsen-Anhalt) în situația de a găsi coaliția guvernamentală. Se pune, bineînțeles, întrebarea (valabilă și pentru noi) în ce măsură poate funcționa coaliția unor partide cu programe foarte diferite, antrenate într-o relație de "urmărire reciprocă", care se pot bloca reciproc? Unii comentatori au avut ocazia să-și exprime chiar în această lună scepticismul, atunci cînd un membru al guvernului din Berlin, senator CDU, este acuzat de SPD că ar avea relații cu extremiștii de dreapta, iar CDU refuză să-l sacrifice, susținînd că acuzația nu e dovedită.

Coaliție guvernamentală CDU-SPD?

• CDU s-a format din organizațiile cetățenești a două confesiuni creștine, orientate nu spre interesele particulare ale unui anume grup social, ci axate pe "binele comun". Un predecesor al CDU (pînă în 1993) a fost și un partid de centru, chiar astfel numit – "Zentrum". CDU s-a prezentat cu propriile sale proiecte de program în 1945, la Berlin și Köln, cunoscînd o dezvoltare impetuoasă mai ales sub primul său președinte federal – Konrad Adenauer (1950-1963): în 1957 a obținut chiar majoritatea absolută în Bundestag – fapt fără precedent în istoria germană postbelică. Pilonii programului CDU

sînt: fundamentele etice ale creștinismului, ideea economiei de piață socială și ancorarea solidă a Germaniei în sistemul occidental. În materie de politică financiară și economică, CDU consideră drept sarcină esențială a deceniului '90 redresarea economică și reducerea șomajului. După 1984, o dată cu "Principiile directoare de la Stuttgart" protecția mediului intră și ea în obiectivele CDU. CDU a dat Germaniei patru cancelari federali (Konrad Adenauer, Ludwig Erhard, Kurt Georg Kiesinger, Helmut Kohl) și trei președinți federali (Heinrich Lübke, Karl Carstens și Richard von Weizsäcker).

• Dintre toate partidele germane, SPD își revendică cea mai lungă tradiție: din 1863, cînd a fost creată "Uniunea generală a muncitorilor germani". Ea s-a unit cu "Partidul Muncitoresc Social-Democrat" (creat în 1869) în 1875 pentru a constitui "Partidul Muncitoresc Socialist" din Germania, devenit la sfîrșitul secolului trecut partid de masă și constituind în începutul secolului cel mai important grup parlamentar din Reichstag-ul german, cu mare influență politică în timpul Republicii de la Weimar (1919-1933). După război, SPD intră pentru prima oară într-o coaliție cu CDU/CSU în 1966 și furnizează Republicii federale doi cancelari federali – Willy Brandt (1969-1974) și Helmut Schmidt (1974-1982). Programul SPD îl

delimitază neechivoc de comuniști. În privința politicii economice se pronunță pentru o economie planificată, cu participarea statului în domeniul economic, social și educativ. Din 1959, cînd acceptă modelul economiei de piață sociale, reconstituirea armatei germane și integrarea occidentală, se transformă în partid popular, cîștigînd o simpatie pe care nu o avea. Între 1969-1982, SPD și-a accentuat politica socială, mărind cheltuielile statului în favoarea învățămîntului, a burselor etc. În politica externă s-a exprimat pentru reconcilierea cu Europa de Est ("Ostpolitik") iar în momentul unificării a avut o atitudine mult mai ezitantă decât CDU – ceea ce l-a și costat un număr de voturi.

"Ar fi bine să vorbiți mai mult unul cu altul și mai puțin unul despre altul"

Helmut Kohl, cancelarul federal (provenit din landul Rheinland-Pfalz, sud-vestul Germaniei), a supraviețuit multelor atacuri din presă: caricatura lui deloc măgulitoare și pe carele magnetice de telefon. Cei ce-l detestă pentru modul cum arată, cum vorbește etc. au posibilitatea unui reproș serios: modul grăbit și neverbalist în care a plecat pentru unificare promișă fără dureri. Cei ce-l apără vorbesc despre Kohl "animalul politic" care a exploatat momentul propice (niciodată viat și, în orice caz, nepregătit) pentru unificare, oferind ajutoare considerabile Rusiei la momentul oportun și obținînd retragerea armatelor sovietice. Cu fafăre, discursuri, jerbe de flori depuse la monumente ridicate în memoria soldatului sovietic care s-a jertfit pentru eliberarea Germaniei de nazism, aceste armate de ocupație care nu asistat unificarea pleacă, în pace și onor, oferind un alt subiect zilnic canalelor de televiziune. În paralel și în alb/negru, emisiunile respective arată imagini din 1945. Duminică 19 iunie 1994, în sala "Hercule" din München, cancelarul federal Helmut Kohl i s-a decernat de către Fundația Conservatoare a Germaniei, Premiul Libertății "Konrad Adenauer", ca omagiu pentru reunificarea Germaniei și procesul european de unificare. Cu această ocazie Helmut Kohl și-a exprimat dorința ca cele două cuvinte "Wessi" și "Ossi" să dispară din limbă, iar germanii "să vorbească mai mult unul cu altul și mai puțin unul despre altul".

1994: Kohl contra Scharping

Competitorului lui Helmut Kohl, Rudolf Scharping (43 ani), nu i se dau prea multe șanse: tristetea SPD este că nu mai are personalități de talia lui Willy Brandt ori Helmut Schmidt. Este, pare-se, un moment de criză a clasei politice, pe care cel mai bine îl ilustrează Italia: dar și comentatorii politici francezi au sesizat apatîn opinii publice franceze, pusă în lumină de votul pentru Maastricht. Rudolf Scharping a renunțat în timpul campaniei electorale la unele dintre propunerile "tipic SPD", simțînd că sînt impopulare, ori că atrag pierderea unor factori economici influenți. Dau un exemplu mărunț: Pe autostrăzile Germaniei se circula cu viteză nelimitată: în programul SPD există propunerea limitării vitezei pe "Autobahn" la 130 km/oră. Rudolf Scharping a avansat propunerea, dar a renunțat repede la ea. A simțit (corect de altfel) că nemulțumeste nu doar posesorii unor mașini scumpe, care nu mai au justificarea costului, ci și marile firme. Nu-i singurul punct în care Rudolf Scharping s-a abătut de la programul SPD. Dimpotrivă, el a făcut atîtea ajustări încît pînă la urmă campania celor două mari partide la alegerile europene arăta destul de asemănătoare. Rezultatul a fost victorie formațiunii lui Helmut Kohl, pentru că "în locul unei copii mediocre s-a preferat originalul".

* Dintr-o eroare, serialul acesta a apărut pînă acum sub cunoscutul titlu al lui H. Heine – Germania, o poveste de iarnă, motiv pentru care autoarea cere scuze cititorilor săi.

Post-bizantinism ori post-modernism?

Bintuie în presa culturală din ultima vreme un vînt polemic stîrnit de ultimele expoziții ale artiștilor care ilustrează direcția "post-bizantină" ori "neo-ortodoxă" din pictura românească de azi. Reprezentanții cunoscuți ai acesteia dau interviuri, iau poziții autoritare ori critice față de probleme culturale curente, răspund la anchete pe teme provocatoare ori delicate. Tineri (sau mai puțin tineri) reporteri, jurnaliști ori critici de artă îi asaltează, îi interoghează, îi contestă cu tiruri verbale mai mult sau mai puțin violente, mai mult sau mai puțin adecvate.

Pare că se întimplă ceva în cultura română. O bătălie culturală se infripă sub ochii noștri. Lupta "antilor" cu "modernii"? Post-bizantinism contra post-modernism? O parte "anonimă" a generației mature consacrate își apără pozițiile împotriva generației (mai) tinere, contestatatoare? Ori vorba poate despre o luptă de principii în chiar interiorul artei moderne?

Pentru cititorul ori spectatorul din afară cîmpului cultural propriu-zis, cearta din această parte pare o nouă rundă de box din hablonia românească post-decembristă. Poate părea o modă recentă. Și într-un anume fel, prin mediatizarea intensă, ea chiar este actualmente o modă culturală, dar cu rădăcini mai vechi și cu o bătăie de țintă mai lungă.

Direcția "post-bizantină" din pictura română nu a apărut în ultimii patru ani, "liberi". Istoria ei începe în a doua jumătate a anilor '70, cînd o serie de artiști încă tineri - deja cunoscuți datorită unor experimente de tip neo-avangardist de la începutul anilor '70, prin care urmăreau o sincronizare a artei românești cu cea occidentală într-un moment de falsă liberalizare politică - suferă o neașteptată "conversație". Artiști precum Paul Gherasim, Horia Bernea, Sorin Dumitrescu, Marin Gherasim, Vladimir Zamfirescu, Constantin Flondor, Horia Pastina, Gh. Berindei, Vasile Gorduz și alții renunță într-o anume măsură la "libertinajele" formale de tip modernist și se întorc către rigoarea vizuală întemeiată în filonul religios al tradiției bizantine. La vremea aceea - sfîrșitul anilor '70 și de-a lungul anilor '80 - atitudinea lor a putut fi receptivă ca de două ori temerară. Întîi, prin raportare la cursul internațional al artei contemporane, opțiunea lor stilistică a putut părea o "arierare", o revenire înapoi la un figurativism "depășit", nîmbat în plus de un "caduc" simbolism religios. În al doilea rînd, poziția lor spirituală, mărturisind înlît discret apoi din ce în ce mai făcîs regăsirea credinței ortodoxe și participarea activă în sinul bisericii, a putut fi resimțită, prin răsturare la propaganda comunistă și la constrîngerile ideologice din jur, ca un gest de curaj moral și de independență spirituală.

Nu e întîmplător că acești artiști au funcționat, în interiorul breșilei lor, în ciuda contestațiilor colegiale "interne", drept un fel de reper artistic, ce ofereau o alternativă estetică dată aporiilor modernismului, dar și o alternativă existențială față de constrîngerile de tip totalitarist. Nu e întîmplător că arta lor, numită cu prudență atunci "post-bizantină", a putut părea generațiilor mai tinere, prin contrast cu fundalul socio-cultural existent, curva "avangardistă" și cumva "revoluționară".

Unii au putut contesta după 1989 valabilitatea acestor alternative, reproșîndu-le "anistorismul", "închiderea", "mandarinismul", lipsa opoziției politice active. Nu e mai puțin adevărat că în absența cvasi-totală a altor reacții mai viguroase în toate domeniile culturale, grupul acesta de artiști profînd credințe estetice și spirituale comune și expunînd anual în comu (expozițiile "Prolog" etc.) a reprezentat poate singura formă de "rezistență culturală" cu program coerent și a rămas în felul său un "unicat" în arta plastică românească.

După 1989, lucrurile au luat o turnură spectaculoasă. Eliberați de cenzura ideologică care-i obliga la un relativ anonim și la o marginalizare în

raport cu marele public, artiștii grupării "post-bizantine", numita acum și "neo-ortodoxă", au devenit persoane publice influente. Prestigiul cultural căpătat anterior a reprezentat un capital merit care i-a propulsat pe unii în funcții directoriale, pe alții în posturi universitare, pe unii în Grupul pentru Dialog Social, pe alți în Grupul de Reflecție de pe lângă Patriarhia Română etc. Prestigiul spiritual și credința creștină activă i-au făcut de asemenea să se simtă investiți sau responsabili cu soarta culturii române și să arboreze uneori posturi de apostoli sau tribuni ai erodinței. Expoziția "Fidealia" din 1990, organizarea unor conferințe și simpozioane ale intelectualilor ortodocși, dialoguri polemice cu Biserica Română, intervenții active în presă, dar mai ales Galeria de Artă "Catacomba" și Fundația "Anastasia" care o susține pot fi considerate argumente concrete ale unui program ideologic limpede, olivisiv, care intenționează să promoveze o anumite direcție în cultura română.

Un program intențiat în mod evident pe valorile creștine-ortodoxe în ce privește edificarea omului și a societății, sau rîndul artei (plăstice cu deosebire) în consumpția estetică și spirituală contemporană. Din nou, deci, o alternativă, de data aceasta una la haosul post-comunist și post-modernist, care pare, în viziunea artiștilor neo-ortodocși, să amenințe nu doar ființa noastră individuală, ci și ființa noastră națională, chiar civilizația.

Maria Gherasim: "Absida", 1977

În liberalizarea opțiunilor politice ori spirituale întîmplată după 1989, era firesc, chiar necesar, ca alternativele să se multiplice. Era de asemeni aproape inevitabil să apară nenumărate complicații. Unii reprezentanți notorii ai acestei orientări s-au luat prea în serios ca judecători culturali, ca directori de opinie publică, devenind prea vehemenți, uneori aproape fanatici. Într-o lume abia de curînd obișnuită cu libertatea de opinie, discursurile lor au căpătat uneori sonorități intratabile, inacceptabile de exclusiviste. Pe fundalul unei noi recrudescențe naționaliste, propagată de polițieni de joasă speță, tezele lor cu nuanțe anti-moderne, ba chiar uneori cu aluzii anti-occidentale au căzut rău, ca un fel de coaliție tacită cu tendința reacționară din actuala restaurație culturală, ca un fel de convență implicită, chiar dacă nedorită, cu noile lozinci ale actualei puteri politice. Tonul lor uneori habotnic, à propos de alți artiști de factură religioasă, a sunat la fel de inacceptabil ca transformarea peste noapte a unor politruci comuniști în credincioși de paradă. Și nu e de mirare că asemenea inadvertențe au fost sancționate sever chiar de intelectuali altădată prieteni.

Pe de altă parte, chiar pe terenul artelor vizuale au apărut complicații. Datorită prestigiului din deceniul trecut, post-bizantinismul a devenit în ultimii patru ani, cum s-a observat, o manieră artistică la modă, practică cu sîrg de diverși imitatori fie pentru un beneficiu strict economic, fie pentru iluzia intrării într-un pluton premiant. (S-ar putea de asemenea să fie vorba și de dorința sinceră a unor artiști mai puțin inventivi de a se adapta "noulor vremi" și unei formule artistice aureolate de un nîmb spiritual autentic.) Iar în contextul relației inflației de neo-bizantinism, exclusivismul grupului de la "Catacomba", compus din membrii "fondatori" ai mișcării, la care s-au adăugat pe parcurs încă cîteva nume - Mircea Spătaru, Ștefan Călbă, Mihai Sărbulescu, Ionică Grigorescu, Florin Mitroi, Dan Mohanu, Ioana Bătrănu, Florin Niculiu ș.a., în total 26 -, poate părea celor din afară, hélas, elită.

Dar putem oare să le reproșăm acest lucru și altele chiar adevăraților neo-ortodocși? E normal ca o grupare să vrea să-și păstreze individualitatea și integritatea. Și nu e vina ei dacă alți artiști îi transformă formula estetică într-o modă. E normal să le cîră neo-ortodocșilor să se "depășească", să "evolueze", adică să-și părăsească poeziile proprii și să se supună principiului "progresist" modernist, cînd ei profesază tocmai o gândire artistică ce refuză anumite axiome moderniste? La urma urmei, artiștii neo-ortodocși sînt și ei oameni: de ce să le reproșezi lor ceea ce în general se acceptă pentru ația alți artiști similii-moderniști, clasic-moderniști, neo-moderniști, care și-au construit cariere universitare și academice numai pe cite o unică găselniță vizuală practică apoi cu variațiuni infinite o viață întreagă? Și de ce să-i judeci rapid pe artiști importanți ca Horia Bernea ori Marin Gherasim după umori tinerțești și criterii formale superficiale, de școală, cînd e limpede că pictura lor refuză "pura vizualitate" chiar dacă e împlinită estetic, cînd în mod declarat ea vrea să trimită "dincolo" de pelucă picturală, într-un efort disperat și poate utopic de a găsi o ieșire din circularitatea modernistă de tip "o pinză e o pinză e o pinză", atît de prăfuită acum?

Într-o perioadă cu sechele post-comuniste, dar și cu presimțiri ori aprehensiuni post-moderne, într-o perioadă deschisă deci analizei și retrospecției, predispuși privirii înapoi asupra unui secol de modernitate politică și estetică, e mai mult decît necesar să lășăm ochiul critic să privească lucid și să judece. Dar să-i cerem să-și așezeze armele și uneltele la obiectul de cercetat. Și mai ales să ne cerem să ne privim cu luciditate principiile și pofecile critice. Vom ajunge poate atunci să ne întrebăm aporetic dacă inflația de neo-avangardisme răsuflă ori de ultimă oră e mai bună decît inflația de neo-ortodoxism, dacă imitația după ureche a unor formule post-moderniste occidentale e preferabilă imitației după ureche a post-bizantinismului autohton. Într-o situație culturală eclectică, ultra-permisivă, tolerantă la pluralisme estetice precum cea actuală, e mai bine să nu trînzăm vehement, ci să încercăm să înțelegem motivația culturală și existențială a fiecărei opțiuni. Din această perspectivă se va observa, poate, că direcția post-bizantină nu trebuie înțeleasă ca manifestare a unei "retardări" sau a unei "nebonii" culturale, nu trebuie judecată ca expresie a unei involuții ca-duce ori a unei opțiuni retrospective, fără șanse față de cursul mare, internațional al artisticității, și nici nu e rezultatul unei "indiferențe" față de starea civilizației actuale. Dimpotrivă, e chiar o reacție, un răspuns, se vrea chiar o alternativă dată inflației vizuale și decăderii spirituale contemporane. E un fel de soluție estetică concepută după un model mental funciarmente spiritual, de sorginte ortodoxă, care încearcă să "reziste", în interiorul modelului generalizat de creativitate sincritică, inflaționară, golită de transcendență azi. Dar e o "enclavă" mărginită direct cu această stare culturală babelică, contaminîndu-se fatalmente de ea, reflectînd-o inevitabil. O enclavă care merită protejată. O recunoaște un "post-modernist".

